

INŻYNIER TECHNOLOG CYPRIAN MARIAN APANOWICZ, BUDOWNICZY I DYREKTOR ELEKTROENERGETYKI CZĘSTOCHOWSKIEJ

Aleksander Kazimierz GAŚIORSKI

Częstochowski Oddział Stowarzyszenia Elektryków Polskich
tel.: 34 3244-654 e-mail: sepczwa@op.pl

Streszczenie: W pracy pokazano tylko część biogramu inżyniera technologa Cypriana Mariana Apanowicza (ur. 1874 r., zm. 1954 r.) dotyczącą dzieciństwa, studiów i rodziny, zarysu działalności zawodowej oraz nie zrealizowanej Jego koncepcji rozwoju elektroenergetyki w Polsce po pierwszej wojnie światowej. Ścisłej omówiono podejmowane przez niego trzykrotne próby, w latach 1919, 1939 i 1946 za ożenienia Oddziału u Stowarzyszenia Elektryków Polskich w Częstochowie. W pracy pominięto Jego działalność społeczną, szczególnie działalność techniczną w zakresie produkcji i rozprowadzania energii elektrycznej prądu stałego i prądu przemiennego trójfazowego oraz życie prywatne.

Słowa kluczowe: Cyprian Marian Apanowicz, wykształcenie, elektroenergetyka, za ożenienie oddziału u SEP.

1. DZIECIŃSTWO, STUDIA, RODZINA

Cyprian Marian Apanowicz herbu Gozdawa (rys. 1) urodził się 18 stycznia 1874 roku w DziałkóWKu, parafia Bia otarski, obecnie gmina Lubień Kujawski powiat W oc awski, jako syn w aściciela ziemskiego i działacza społecznego (między innymi członek rady dużego W oc awskiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu), inżyniera rolnika Cypriana Adama Apanowicza (ur. 1833 rok; zm. 1920 rok) i Marii Tekli Domaradzkiej (ur. 1846 rok; zm. 1916 rok) herbu Jastrzębiec [1]. Miał dwóch braci: Roman Marian (ur. 1878 rok) i Kazimierz Marian (ur. 1881 rok, zm. 1960 rok) i dwie siostry: Helena (ur. przed 1870 rokiem) i Stefania Maria (ur. około 1885 rok), wszyscy urodzeni w DziałkóWKu. Wszystkie dzieci Cypriana Adama otrzymały początkowo wykształcenie domowe na poziomie powszechnym, następnie ukończyły szkołę średnią we W oc awku.

Rys. 1. Inżynier technologiczny Cyprian Marian Apanowicz, Grobowiec rodziny Apanowiczów na Cmentarzu Parafialnym w Bia otarsku

Cyprian Marian Apanowicz studiował w Instytucie Politechnicznym w Charkowie (Imperium Carskie) technologię, specjalizował się w elektrotechnice. Był żonaty z Mariawitką, pochodzenia szlacheckiego, Marią Wandą Zaborowską (ur. 24 marca 1887 roku w Warszawie; zm. 23 maja 1948 rok), córką Daniela i Konstancji z domu Knapp, z którą miał jednego syna Cypriana Macieja urodzonego 8 marca 1909 w Warszawie, inżyniera elektrotechnika po studiach w szwajcarskiej Politechnice Federalnej w Zurychu. Wdowiec, inżynier technologiczny Cyprian Marian Apanowicz zmarł 29 stycznia 1954 roku w Częstochowie [2], pochowany został w grobowcu rodzinnym na cmentarzu parafialnym w Bia otarsku w dekanacie kowalskim, diecezji w oc awskiej, powiat Gostynin (rys. 1).

2. ZARYS DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ

Po studiach i odbyciu praktyki w kilku zakładach elektrotechnicznych Rosji, Niemiec, Belgii, Francji oraz Szwajcarii od 1901 roku swój los związał z Częstochową. Zamieszkał w Częstochowie przy ul. Cerkiewnej (obecnie ul. Kilińskiego) 3. Podjął pracę taksatora w Oddziale Towarzystwa Wzajemnego Ubezpieczenia Budowli od Ognia w Guberniach Królestwa Polskiego (Częstochowa ul. Cerkiewna 8). Został również udziałem i kierownikiem częstochowskiego *Biura Techniczno Komisowego Rydzewski i S-ka*. W 1910 roku spółka ta po raz pierwszy na ziemiach Królestwa Polskiego budowała mosty kolejowe o konstrukcji żelazno-betonowej na trasie szerokotorowej kolei Częstochowa - Kielce. W połowie pierwszego dziesięciolecia lat XX wieku pracuje w częstochowskiej fabryce Stanisława i Michała Grossmanów (*Goniec Częstochowski* 1907, Nr 266 z 30 września, s. 2). W 1906 roku był współzałożycielem Biura Oświetlenia Elektrycznego *Siła i Światło* w Częstochowie, wykupując koncesję na oświetlenie elektryczne miasta Częstochowy. Zwiększając moc stacji elektrycznej (elektrowni) rozwijał sieć oświetlenia miasta oraz wprowadzał sprzedaż energii elektrycznej abonentom prywatnym. W latach 1907-1908 prowadził, blokowane przez władze carskie, działania zmierzające do budowy tramwaju elektrycznego w mieście. W 1911 roku sprzedaje *Kantor Siła i Światło* belgijskiej spółce *Tramways et Electricite en Russie, Societe Anonyme*, jednocześnie zostając jego dyrektorem. Prowadził działania techniczne uruchamiając kolejne stacje elektryczne. W czasie pierwszej wojny światowej został przez Niemców pozbawiony kierownictwa *Kantoru Siła i Światło* i odsunięty od działalności firmy, a sama firma została przekazana Magistratowi miasta [3]. W 1923 roku Cyprian

Marian Apanowicz odzyska Kantor *Sia i Świat o*, przekształca go w spółkę *Elektrownia w Częstochowie sp. z o. o.*, która uzyskuje elektryczne uprawnienie rządowe nr 8 oraz nr 6 i od 1927 roku jest w asności belgijskiej spółki *Societe d'Entreprises Electriques en Polonge, Societe Anonyme* w Brukseli. W ramach współpracy z Belgią w 1925 roku prowadzi budowę średniej wielkości elektrowni prądu trójfazowego w Piotrkowie i jest współzałożycielem spółki *Elektrownia w Piotrkowie S.A.* (uprawnienie rządowe nr 14). Mając piotrkowskie doświadczenie, w roku 1926, jest jednym z głównych budowniczych, dużej elektrowni okręgowej w Częstochowie. Tą elektrownię okręgową przejmuje powstała w 1926 roku *Towarzystwo Elektryczne Okręgu Częstochowskiego S. A.*, której inżynier C. M. Apanowicz zostaje dyrektorem. W 1935 roku powstaje, wspierane przez Belgów, *Towarzystwo Elektryfikacyjne Okręgu Częstochowsko Piotrkowskiego S. A.*, które otrzymuje elektryczne uprawnienie rządowe nr 255. Dość długo pozostaje dyrektorem wszystkich częstochowskich spółek elektroenergetycznych [4].

W lutym 1939 roku, w 66 roku życia inżynier technolog Cyprian Marian Apanowicz przeszedł na emeryturę. Drugą Wojnę Światową i nacjonalizację przemysłu przeżył w Częstochowie.

3. KONCEPCJA INŻ. C. M. APANOWICZA ROZWOJU ELEKTROENERGETYKI PRĄDU TRÓJFAZOWEGO W POLSCE PO PIERWSZEJ WOJNIE ŚWIATOWEJ

Cyprian Marian Apanowicz był zwolennikiem budowy polskiej elektroenergetyki trójfazowego prądu przemiennego, w której sieci elektryczne kilku ściśle współpracujących ze sobą (gdyby się dało to nawet pod jednym zarządkiem) elektrowni zajmowałyby większe obszary kraju. Na początku lat dwudziestych XX wieku przedstawił on tę koncepcję wielokrotnie inżynierowi Kazimierzowi Siwickiemu (absolwentem z 1905 roku Instytut Elektrotechnicznego w Nancy), który był na początku naczelnikiem Wydziału Elektrycznego Ministerstwa Robót Publicznych a następnie był dyrektorem Biura Elektryfikacji Ministerstwa Przemysłu i Handlu. W związku z tą koncepcją zgłosił chęć uzyskania pozwolenia na zaopatrywanie w energię elektryczną prądu przemiennego trójfazowego obszaru trójkąta: Częstochowa (Radomsko, Kamieńsk, Rozprza), Piotrków (Sulejów, Żarnów Końskie, Stąporków), Kielce (Piekoszów, Włoszczowa, Przyrów), Częstochowa. Przy czym duża elektrownia parowa miała być zbudowana w Częstochowie (tańszy dowód węgla kamiennego ze Śląska), mniejsze elektrownie w Piotrkowie i Kielcach, wszystkie połączone do pracy równoległej. Uważał on również, że cena energii elektrycznej nie powinna być w uprawnieniu elektrycznym funkcją tylko ceny węgla, ale również zależec od sprawności urządzeń (sprawność ta z czasem stale wzrasta). Inżynier K. Siwicki, mając decydujący głos w przyznawaniu uprawnień elektrycznych, tak podzielił po udiowo-zachodni obszar kraju, motywując to zachowaniem konkurencyjności ceny energii elektrycznej, że budowa dużych obszarów zasilanych przez wspólnie zarządzane elektrownie była praktycznie niemożliwa. Podział kraju na większe okręgi elektryfikacyjne dokonał dopiero Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 18 marca 1937 roku o ustaleniu okręgów elektryfikacyjnych (Dz. U. R. P. 1937, Nr 24, poz. 156), już po przejściu na emeryturę inż. K. Siwickiego.

4. TRZYKROTNA PRÓBA INŻ. CYPRIANA MARIANA APANOWICZA ZA OŻENIA ODDZIA U SEP W CZĘSTOCHOWIE

Na zjeździe założycielskim **Związku Elektrowni Polskich** w Warszawie w dniu 24 kwietnia 1919 roku, inżynier technolog Cyprian Marian Apanowicz, został wybrany do zarządu tej organizacji. Tam też po opowiedzeniu w kuluarach o powołaniu **Komisji mającej za ożyc Związek Elektrotechników w Częstochowie** [5], otrzymał informację o tym, że w maju lub czerwcu 1919 roku w Warszawie planowany jest **Ogólnopolski Zjazd Elektrotechników** mający na celu powołanie krajowej organizacji elektryków i ziemia częstochowska powinna wytypować czterech przedstawicieli na ten zjazd reprezentujących: biura techniczne, elektrownie prądu stałego, elektrownie prądu przemiennego oraz elektrotechnikę wojskową. Na ręce inż. C. M. Apanowicza w pierwszych dniach maja Komitet Organizacyjny Zjazdu Elektrotechników wysłał cztery okólniki oraz cztery zaproszenia wraz z regulaminem i wstępnym programem Zjazdu i cztery kwestionariusze. Zjazd elektrotechników odbył się w Warszawie 7-9 czerwca 1919 roku. Częstochowę reprezentowali: **Jan Hertz (ur. 1869 r.; zm. 1934 r.)**, **Włodzisław Piekaiewicz (ur. 1885 r.; zm. 1939 r.)**, **Ludwik Trochimowski (ur. 1867 r.; zm. 1953 r.)**, **Roman Łada-Tyszecki (ur. 1874 r.; zm. 1929 r.)**.

Osoby te, po powrocie ze zjazdu do Częstochowy, wspólnie z inż. C.M. Apanowiczem, podjęły próbę założenia Koła (Oddziału) Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (SEP) w mieście. W okresie tuż po pierwszej wojnie światowej w Częstochowie nie udało się powołać Koła (obecnie nazywanym Oddziałem) SEP, ze względu na zbyt małą liczbę inżynierów Polaków zajmujących się elektryką. Częstochowscy elektrycy uczestniczyli od 1920 do 1939 roku w pracach różnych kół SEP w kraju, przede wszystkim w pracach Koła sosnowieckiego, w latach 1929-1931 Oddziału sosnowieckiego, a później do września 1939 roku w pracach Oddziału Zagłębia Węglowego. Niektórzy działali w kole, a później Oddziale warszawskim SEP. Część częstochowskich elektryków aktywnie działała w lokalnym *Związku Techników Polskich w Częstochowie* [5].

Pod koniec lat trzydziestych XX wieku zmieniła się sytuacja w Częstochowie i okolicy. Pracowało już sześciu inżynierów elektryków Polaków w trzech firmach elektroenergetycznych (jednej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i dwóch w spółkach akcyjnych), ośmiu inżynierów elektryków Polaków w dużych fabrykach przemysłu w ókienniczego (od 1890 roku inżynier powiatowy nie wyrażał zgody na budowę fabryki bez elektrowni - początkowo prądu stałego, a od około 1910 roku przemiennego), w dużej Hucie *Częstochowa (Hantke)* pracowało dwóch inżynierów elektryków Polaków. W biurach technicznych pracowało pięciu inżynierów elektryków Polaków, na kolei dwóch inżynierów elektryków (telekomunikacja oraz zabezpieczenia ruchu) Polaków, w telekomunikacji dwóch inżynierów elektryków (telegraf i telefon) Polaków. **Razem w Częstochowie było co najmniej 25 inżynierów Polaków, a 1/3-1/4 z nich to byli inżynierowie dyplomowani** (czyli dziś byśmy powiedzieli magistrowie inżynierowi). Wykształconych techników Polaków było w Częstochowie oraz okolicy co najmniej trzy-cztery razy więcej niż inżynierów. Ta liczba wykształconych elektryków Polaków stwarzała statutową

możliwość powołania nowego Oddziału SEP w Częstochowie.

W dniu 17 czerwca 1939 roku o godzinie 16 odbyła się w Częstochowie na Jasnej Górze w Kaplicy Cudownego Obrazu wieczorna uroczysta **Msza Święta z okazji dwudziestolecia Stowarzyszenia Elektryków Polskich**. W dniach 18-21 czerwca 1939 roku odbył się XI Walne Zgromadzenie, którego obrady prowadzono w Katowicach oraz Cieszynie, połączone z *Wystawą Elektromechaniczną* w gmachu katowickich Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych. Inżynier C. M. Apanowicz, od 1919 roku członek SEP oddziału warszawskiego, zaczynający w wieku emerytury, wniósł stosowną opinię i na tym Walnym Zgromadzeniu jako gość-obszerny obserwator przeprowadził kuluarowe rozmowy i ustalenia **co należy zrobić aby utworzyć Oddział SEP w Częstochowie**. Komplet materiałów należało złożyć do sekretariatu Zarządu Głównego SEP w Warszawie (drugie piętro Pałacu Kronenberga) do 10 września 1939 roku, ponieważ zebranie rozszerzonego zarządu miało być pod koniec września tegoż roku. W Częstochowie elektrycy gromadzili niezbędne materiały i oświadczenia przyszłych członków oraz przygotowywali niezbędne pisma. Wojna 1939 roku przerwała te działania.

Po II wojnie światowej C. M. Apanowicz był uważany przez ludność w adze za „*wstrętnego kapitalistę*”, a tym samym „*wroga ustroju*” i po wyzwoleniu Go z majątku nieruchomego i części ruchomego, był wielokrotnie przez uchiwany przez Urząd Bezpieczeństwa. Dlatego nie wykazywał się formalnie jakkolwiek działalnością publiczną. Pierwsze nieformalne spotkania dotyczące założenia oddziału SEP w Częstochowie odbywały się w mieszkaniu emeryta inż. C. M. Apanowicza już pod koniec 1946 roku. Tutaj dyskutowano jak to zrobić oraz kogo, neutralnego w stosunku do władz politycznych, wysunąć na organizatorów. W końcu w 1948 roku, przedwojenni członkowie SEP, mgr inż. **Antoni Grabowski** (ur. 1910 r.; zm. 1986 r.), dyrektor Podokręgu Elektroenergetycznego Nr 2 w Częstochowie, oraz mgr inż. **Bolesław Misiewski** (ur. 1890 r.; zm. 1977 r.), dyrektor elektrowni czyli Wytwórni Elektrycznej Nr 2 (oba z Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Łódzkiego), ulegli uzasadnionym prośbom inżyniera C. M. Apanowicza oraz kolegów elektryków, przedwojennych członków SEP z Częstochowy i okolicy, otrzymując wsparcie innych inżynierów elektryków podjęli intensywne działania w kierunku utworzenia Oddziału SEP w Częstochowie. W dniu 30 kwietnia 1950 roku mgr inż. Antoni Grabowski, przepytany wielokrotnie przez służby bezpieczeństwa w sprawach prowadzenia w Częstochowie kursu dla krótkofalowców przed 1939 rokiem i określenia możliwości wykonania sposobem domowym aparatury nadawczo-odbiorczej krótkofalowej do łączności z Anglią, *obowiązku zachorowa*, rezygnując z pracy zawodowej w elektroenergetyce i z jakiegokolwiek działalności społecznej. Dużo trudu włożył schorowany inżynier C. M. Apanowicz w znalezienie następcy mgr inż. A. Grabowskiego, którym musiał być członek SEP. W końcu przekonano mgr inż. **Euzebiusza Oknińskiego** (ur. 1906 r.; zm. 1987 r.) choć ten się bał, że służby bezpieczeństwa ludowego państwa, wyciągną mu, to że od ponad 10 lat trzydziestych XX wieku należał do głównych organizatorów krajowego **Związku Legionistów**.

Po powstaniu w 1949 roku wyższej **Szkoły Inżynierskiej w Częstochowie**, już na pierwszym afiszu naboru na studia, informowała ona o przyjęciu studentów na

Oddział Elektryczny (prądy silne). Liczono na szybki rozwój Oddziału Elektrycznego i powstanie z niego **Wydziału Elektrycznego**, kształcącego tak brakujące kadry dla elektroenergetyki, przemysłu, hutnictwa i górnictwa rud. Jednak z powodu braku kadry wykładowej w roku 1950/1951 Oddziału Elektrycznego (prądy silne) nie udało się uruchomić. **Wydział Elektryczny** w rozwojowej kontynuacji Szkoły Inżynierskiej w Częstochowie, **Politechnice Częstochowskiej powstał dopiero w marcu 1966 roku**. Poproszony przez dr inż. Jerzego Kosińskiego, pierwszego rektora założyciela wyższej **Szkoły Inżynierskiej w Częstochowie**, emerytowany inżynier technolog Cyprian Marian Apanowicz osobiście prosił osoby mające wykształcenie elektryczne oraz umiejętności dydaktyczne o podjęcie pracy na tej nowej uczelni i budowę na niej silnego **Oddziału Elektrycznego**. Wykorzystując usunięcie się z działalności zawodowej oraz społecznej w tworzeniu Oddziału SEP mgr inż. **Antoniego Grabowskiego**, po nieoficjalnym uzyskaniu informacji od służb bezpieczeństwa, że wymieniony inżynier może wykładać w Szkole Inżynierskiej w Częstochowie (bo wykładał już przed wojną na kursach radiowych), namówił go do pracy w Szkole Inżynierskiej w Częstochowie oraz prowadzenia zajęć z elektrotechniki ze studentami. Od dnia 1 września 1951 roku Rektor w wyższej Szkole Inżynierskiej w Częstochowie utworzył **Katedrę Elektrotechniki**, pod kierownictwem mgr inż. elektryka **Stanisława Makana** (ur. 1906 r.; zm. 1983 r.), przedwojennego absolwenta Politechniki Warszawskiej oraz byłego członka PPS, potem członka PZPR, więc każdy inny pracownik tej Katedry był pod jego polityczną opieką polityczną. Należy dodać, że mgr inż. **Bolesław Misiewski**, po usunięciu z elektroenergetyki, od 1954 roku również został zatrudniony w **Katedrze Elektrotechniki** Wydziału Metalurgicznego Szkoły Inżynierskiej w Częstochowie jednak już powołany zarządzeniem Ministra Szkolnictwa Wyższego w 1953 roku.

Rys. 2. Pismo Oddziału SEP w Częstochowie z 23 marca 1951 roku, powierzające Członkom SEP magistrów inżynierów **Bolesława Misiewskiemu** i **Euzebiuszowi Oknińskiemu** organizację Oddziału SEP w Częstochowie. W piśmie tym, zaproponowano również termin statutowego walnego zgromadzenia

Po powstaniu oddzia u Naczelnej Organizacji Technicznej w Częstochowie, Zarząd G ówny SEP poprosi o wytypowanie osób, którym można by powierzyć sprawę utworzenia Oddzia u SEP w Częstochowie. Warunkiem utworzenia oddzia u by o osiągnięcie stanu 30 cz onków (kandydatów). Prowadzenie tej sprawy częstochowski oddzia NOT powierzy, już dzia ającym w tej sprawie magistrum inżynierom **Boles awowi Misiewskiemu** i **Euzebiuszowi Oknińskiemu**, o czym pismem z 23 marca 1951 roku poinformowano ZG SEP (rys. 2). W piśmie tym, zaproponowano również terminy statutowego walnego zgromadzenia. Po spe nieniu przez organizatorów wszelkich wymogów statutowych, **Zarząd G ówny SEP** powo a **Oddzia w Częstochowie na swoim zebraniu 24 kwietnia 1951 roku** i taka data formalnego powstania Oddzia u jest umieszczana we wszystkich materia ach Zarządu G ównego SEP. **Zebranie organizacyjno-wyborcze Oddzia u Częstochowskiego SEP odby o się w piątek dnia 16 listopada 1951 roku** w świetlicy częstochowskiego *Domu Elektrowni* (rys. 3). W zebraniu udzia wzię o 22 przysz ych cz onków i sympatyków SEP. Na zebraniu wybrano pierwszy Zarząd Oddzia u. Pierwszym przewodniczącym Oddzia u zosta inż. W adys aw Kuźnik. Zaproszony na to zebranie organizacyjno-wyborcze oddzia u SEP, ob óźnie chory inżynier technolog Cyprian Marian Apanowicz nie móg wziąć w nim udzia u.

Oddział Stowarzyszenia Elektryków Polskich powstaje w naszym mieście

W Częstochowie powstaje oddział Stowarzyszenia Elektryków Polskich, który skupiać będzie wszystkich inżynierów i techników, zatrudnionych w przemyśle elektrycznym, włącznie pracujących w dziale elektrycznym innych branż przemysłowych w mieście i powiecie.

Zebranie organizacyjne nowego branżowego Stowarzyszenia inżynierów i techników odbędzie się we czwartek 8 bm. w świetlicy Częstochowskich Zakładów Energetycznych.

W zebraniu weźmie udział sekretarz generalny zarządu głównego SEP z Warszawy inż. Karaciński, który emówi zadania programowe Stowarzyszenia, po czym odbędzie się wybory zarządu oddziału i delegata na walny zjazd NOT.

Powstanie oddziału Stowarzyszenia Elektryków Polskich w Częstochowie było se wazech celar wskazane z uwag-

gi na poważną ilość inżynierów i techników tej branży przemysłowej, którzy dotkliwie odczuwali brak swojej organizacji zawodowej.

Rys. 3. Artyku informujący o powstawaniu Oddzia u Stowarzyszenia Elektryki Polskiej w Częstochowie (źród o: *Życie Częstochowy* z 1951 roku, nr 291(1150) B z dnia 7 listopada, s. 6)

5. ZAKOŃCZENIE

Wychowanie m odegoc owieka w rodzinie w istotny sposób wp ywa na jego dalsze życie, w tym na dzia alność zawodową i spo eczną. Cyprian Marian Apanowicz jest przyk adem takiego wychowania w rodzinie, w której oprócz dzia ań zawodowych podejmowane by y wysi ki spo eczne oraz dzia alność organizacyjna dla dobra mieszkańców. Te nabyte w domu cechy wykazywa przez dziesięciolecia, podczas pracy i zamieszkiwania w Częstochowie, dlatego by nadzwyczaj pozytywnie postrzegany przez pracujących elektryków oraz licznych mieszkańców miasta i okolicy.

6. BIBLIOGRAFIA

1. Jezierska R.: Wspomnienie o pradziadku Cyprianie Adamie Apanowiczu (1833 - 1920), *Wiadomości Ziemiańskie*, Zarząd G ówny Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego, Warszawa, 2008, nr 35 jesień. s.44-48, ISSN 1461-4500.
2. Materia y z Kartoteki Biograficznej Juliusza Sętowskiego z Ośrodka Dokumentacji Dziejów Częstochowy dzia ającego w ramach Muzeum Częstochowskiego dotyczące inż. C.M. Apanowicza.
3. Apanowicz Cyprian biogram w pracy: Snoch B., Podobiński S.; *S ownik Encyklopedyczny Regionu Częstochowskiego*. T. II, Wyższa Szko a Pedagogiczna w Częstochowie, Częstochowa 2001, s. 120, ISBN 83-7098-613-7.
4. Apanowicz C.M., biogram w pracy: *Who s Who in Central and East Europe 1933/34*, (red. Stephen Taylor, The Central European Times Publishing Co. Ltd., Zurich 1935, p. 1163).
5. Gąsiorski A.: 70 lat Oddzia u Częstochowskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Dwukrotna próba za ożenia Ko a w latach 1919-1939 oraz Oddzia u SEP w Częstochowie w latach 1945-1951. Subiektywne oraz prywatne spojrzenie, *Spektrum*, Biuletyn Organizacyjny i Naukowo - Techniczny Stowarzyszenia Elektryków Polskich, wrzesień-październik (9-10) 2022, s. I-VIII, (niebieskie strony), ISSN 1426-1847.

Wykorzystane zosta y również materia y zebrane przez autora do przygotowanego biogramu do *S ownika Biograficznego Techników Polskich*.

TECHNOLOGICAL ENGINEER CYPRIAN MARIAN APANOWICZ BUILDER AND DIRECTOR OF THE ELECTRICAL POWER INDUSTRY IN CZĘSTOCHOWA

The work shows only part of the biography of the technological engineer Cyprian Marian Apanowicz (born 1874, died 1954) regarding his childhood, studies and family, an outline of his professional activity and his unrealized concept of the development of electricity in Poland after the First World War. His three attempts, in 1919, 1939 and 1946, to establish a branch of the Association of Polish Electrical Engineers in Częstochowa were discussed in more detail. The work omitted his social activities, detailed technical activities in the field of production and distribution of direct current and three-phase alternating current electricity, and his private life.

Keywords: Cyprian Marian Apanowicz, education, power engineering, founding of the Association of Polish Electricians branch.